

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ТА МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ПРОТИДІЮ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ (ТРУДОВОМУ РАБСТВУ)

THE INFLUENCE OF THE UNITED NATIONS AND THE INTERNATIONAL LABOR ORGANIZATION ON COMBATING HUMAN TRAFFICKING

Островерх А.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри правового забезпечення
Національна академія Національної гвардії України

Метою дослідження є аналіз впливу Організації Об'єднаних Націй та Міжнародної організації праці на протидію торгівлі людьми (трудоному рабству).

Торгівля людьми є важко контрольованою, вона зростає і змінюється на тлі економічної глобалізації і зростаючого попиту на дешеву робочу силу. До факторів, які сприяють поширенню торгівлі людьми, відносять економічні, політичні та соціальні зміни у державі; бідність; неадекватність судової і правоохоронної систем; корупцію у державних органах та невиконання ними своїх функцій із захисту і забезпеченню прав громадян.

Рушійними силами торгівлі людьми є гендерна нерівність, відсутність рівних можливостей; кричуща економічна нерівність як усередині держав, так і між ними; корупція і вразливість, що є результатом неадекватності судової і правоохоронної систем, громадянської нестабільності та невиконання державами своїх функцій щодо захисту і забезпечення своїх громадян. Одним із факторів, які сприяють процвітанню торгівлі людьми, є попит на платні сексуальні послуги та дешеву робочу силу для будівництва, обробного виробництва, промисловості та домашнього господарства.

Торгівля людьми є проблемою глобального масштабу, яка не визнає національних кордонів. Нерідко вона становить транснаціональний злочин, аналогічний за своїм характером міжнародній торгівлі наркотиками та незаконному обігу зброї. Тому для боротьби із торгівлею людьми потрібні транснаціональні методики, які використовують міжнародне співробітництво у формах обміну інформацією та надання взаємної допомоги.

Торгівля людьми - це глобальна проблема, яка зачіпає життя мільйонів людей практично у будь-якій країні світу і позбавляє їх людської гідності. Будучи одним із найбільш ганебних злочинів у світі, торгівля людьми вводить в оману і перетворює на жертв жінок, чоловіків і дітей із усіх куточків світу, щодня змушуючи їх бути об'єктом експлуатації. Хоча найвідомішою формою торгівлі людьми є сексуальна експлуатація, сотні тисяч жертв стають також об'єктом торгівлі для цілей примусової праці, підневільної роботи як домашня прислуга, дитячого жебрацтва або вилучення органів.

Ключові слова: Організації Об'єднаних Націй, Міжнародна організація праці, міжнародні договори, торгівля людьми, трудове рабство.

The aim of the study is to analyze the impact of the United Nations and the International Labor Organization on combating trafficking in human beings (labor slavery).

In the modern world, one of the mass violations of human rights and freedoms is human trafficking. It has become a global problem and poses a real threat to the security of society and the state. Trafficking in human beings is difficult to control, growing and changing amid economic globalization and growing demand for cheap labor. Factors contributing to the spread of human trafficking include economic, political and social change in states; poverty, inadequacy of the judicial and law enforcement systems, corruption in state bodies and their failure to perform their functions to protect and ensure the rights of citizens.

The driving forces behind human trafficking are gender inequality, lack of equal opportunities, glaring economic inequality both within and between states, corruption and vulnerability resulting from inadequate judicial and law enforcement systems, civil instability and failure of states to protect and secure their citizens. One of the factors contributing to the prosperity of human trafficking is the demand for paid sexual services and cheap labor for construction, manufacturing, industry and the household.

Trafficking in human beings is a global problem that does not recognize national borders. Thus, it is often a transnational crime similar in nature to international drug trafficking and arms trafficking. Therefore, the fight against trafficking in human beings requires transnational methods that use international cooperation in the forms of information exchange and mutual assistance.

Trafficking in human beings is a global problem that affects the lives of millions of people in almost every country in the world and deprives them of their human dignity. As one of the most shameful crimes in the world, human trafficking misleads and victims of women, men and children from all over the world and forces them to be exploited on a daily basis. Although the most well-known form of trafficking is sexual exploitation, hundreds of thousands of victims are also trafficked for forced labor, forced labor.

Key words: United Nations, International Labor Organization, international treaties, human trafficking, labor slavery.

У сучасному світі одним із масових порушень прав і свобод людини є торгівля людьми. Вона стала глобальною проблемою і є реальною загрозою безпеці суспільства і держави. Торгівля людьми є важко контрольованою, яка зростає і змінюється на тлі економічної глобалізації і зростаючого попиту на дешеву робочу силу. До факторів, які сприяють поширенню торгівлі людьми, відносять економічні, політичні та соціальні зміни у державі; бідність; неадекватність судової і правоохоронної систем; корупція у державних органах влади та невиконання ними своїх функцій із захисту і забезпеченню прав громадян.

Торгівля людьми є видом нелегальної підприємницької діяльності, який у деяких випадках використовує для своєї вигоди міжнародні міграційні потоки. Вона сильно впливає на свої жертви, завдаючи їм психологічної і фізичної шкоди, травмуючи їх, а також підвищуючи їхні шанси заразитися такими небезпечними хворобами, як ВІЛ/СНІД.

Рушійними силами торгівлі людьми є гендерна нерівність, відсутність рівних можливостей, кричуща економічна нерівність як усередині держав, так і між ними, корупція і вразливість, що є результатом неадекватності судової і правоохоронної систем, громадянської нестабільності, невиконання державами своїх функцій щодо захисту і забезпечення своїх громадян. Одним із факторів, які сприяють процвітанню торгівлі людьми, є попит на платні сексуальні послуги і дешеву робочу силу для будівництва, обробного виробництва, промисловості та домашнього господарства.

Торгівля людьми є проблемою глобального масштабу, яка не визнає національних кордонів. Нерідко вона становить транснаціональний злочин, аналогічний за своїм характером міжнародній торгівлі наркотиками та незаконному обігу зброї. Тому для боротьби із торгівлею людьми потрібні транснаціональні методики, які використовують міжнародне співробітництво у формах обміну інформацією та надання взаємної допомоги [1].

Зокрема, більшу частину жертв торгівлі людьми становлять трудові мігранти. Велике значення у боротьбі з торгівлею людьми, трудовим рабством відіграє Організація Об'єднаних Націй (ООН) і Міжнародна організація праці (МОП). Створена у 1919 році, МОП стала першою спеціалізованою агенцією ООН у 1946 році.

У міжнародно-правовому акті перша офіційна згадка терміна «торгівля людьми» незалежно від їхньої статі і віку мала місце у Конвенції ООН 1949 року щодо боротьби із торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами [2]. У цьому нормативно-правовому акті вперше замість понять, які раніше застосовувалися («торгівля білими рабіннями», «торгівля жінками і дітьми», «торгівля повнолітніми жінками»), було введено поняття «торгівля людьми». Оголошується злочинною «торгівля людьми», яка «переслідує цілі проституції». Незважаючи на це, у документі немає чіткого розмежування понять «торгівля людьми, яка має на меті проституцію» та «експлуатація проституції».

Найважливішим міжнародним договором для боротьби із торгівлею людьми є Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, і покарання за неї (Палермський протокол) [3], який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000 р.). Стаття 5 Протоколу вимагає від держав визнати кримінальною карою торгівлю людьми, замах на здійснення торгівлі людьми, участь як співника та організацію торгівлі людьми. Завдяки Палермському протоколу у 2000 році ситуація із торгівлею людьми змінилася. Цей міжнародний акт надав поняття «торгівля людьми», вказав на деякі умови притягнення до відповідальності, встановив рекомендації щодо призначення покарання, отже, зумовив обов'язки держав із протидії торгівлі людьми. Відповідно до ст. 3 торгівля людьми – це здійснюване з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або вразливістю становища, або шляхом підкупу у вигляді платежів або вигод задля отримання згоди особи, яка контролює іншу особу.

Організаційно-практична діяльність Міжнародної організації праці проводиться згідно з методами її роботи та охоплює всі основні соціально-економічні проблеми праці і права людини. Сфери її діяльності постійно розширюються і змінюють свій зміст відповідно до сучасних світових тенденцій. До основних сфер її діяльності належать такі: зайнятість і безробіття, професійна підготовка і перепідготовка кадрів, права людини, вдосконалення управління та розвитку підприємств, умови безпеки та гігієни праці, заробітна плата, соціальне забезпечення, соціальний захист, МОП і соціальні інститути, погляд у майбутнє і проблемні положення.

Головна мета Міжнародної організації праці - сприяти можливості отримання жінками та чоловіками гідної і продуктивної роботи в умовах свободи, справедливості, безпеки і людської гідності. Основні завдання МОП полягають у просуванні прав у сфері праці, створенні можливостей для гідної зайнятості, посиленні соціального захисту і зміцненні соціального діалогу. МОП працює у тісному партнерстві з урядами, профспілками та організаціями роботодавців із метою забезпечити соціальну стабільність і всеосяжність економічного зростання і конкуренції згідно з найважливішими прагненнями жінок і чоловіків, такими як справедливі доходи, безпека на робочому місці, ефективний соціальний захист їх самих та їхніх родин, кращі перспективи розвитку і соціальної інтеграції, вільне вираження своїх інтересів (зокрема щодо колективної організації та участі у прийнятті рішень, які впливають на їхнє життя), рівність можливостей і ставлення для всіх жінок і чоловіків.

У Міжнародній організації праці акцентують увагу на неформальних працівниках, оскільки вони особливо вразливі: високий рівень бідності, майже немає правового захисту, робота часто небезпечна [4].

Основним джерелом міжнародно-правового регулювання праці є акти Міжнародної організації праці. Організація здійснює широку нормотворчу діяльність, пов'язану із протидією торгівлі людьми.

Три основні конвенції Міжнародної організації праці зосереджені на проблемах примусової праці і послуг: Конвенція МОП № 29 про примусову чи обов'язкову працю (1930 р.) і прийнятий у 2014 році Протокол до неї про примусову працю, який нині став чинним; Конвенція МОП № 105 про скасування примусової праці (1957 р.) [5]; Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці N 182 (1999 р.) [6].

Положення Протоколу про засоби правового захисту і компенсації - це потужний інструмент, який у разі правильного застосування може забезпечити правосуддя для багатьох жертв примусової праці та зробити використання примусової праці менш прибутковим, отже, менш привабливим для потенційних експлуататорів. Зі зростанням кількості випадків торгівлі людьми, особливо у 90-ті роки, стало очевидним, що примусова праця, торгівля людьми та інші проблеми глобалізації вимагають узгоджених дій і поновлення колишніх зобов'язань. Одним із головних результатів такого переосмислення стала Декларація МОП про основоположні принципи і права у сфері праці, прийнята у 1998 році [7], яка забезпечує міцну основу для роботи Організації у цьому напрямку. Далі наведено чотири принципи, в яких відображені положення основних конвенцій МОП і які є центральними у боротьбі проти торгівлі людьми за права трудящих незалежно від їхньої національності:

1) *виключення всіх форм примусової чи обов'язкової праці.* Більшість жертв торгівлі людьми примушуються до роботи, яку вони вільно не обирали. Часто жертви такої торгівлі не можуть уникнути примусової праці, якщо вони не бажають ризикувати бути висланими до країни походження. Насильство або обман, які торговець, можливо, спочатку використовував під час найму трудящих, посилюються побоюваннями бути виявленим і вигнаним із держави перебування. Клеймо, що лежить на таких трудящих, які незаконно в'їхали і працюють у чужій країні, і ризик бути вигнаними може зробити їх також і більш вразливими після повернення до країни походження;

2) *ефективне викорінення дитячої праці.* Діти становлять одну із ключових груп, щодо якої проявляється занепокоєння, пов'язане із торгівлею людьми. Торгівля дітьми, зрозуміло, співвідноситься з однією із найгірших форм дитячої праці, з якою слід розбиратися негайно. Як у Конвенції МОП № 182, так і у Протоколі до неї «діти» визначаються як особи віком до 18 років – це чітке визначення, яке відповідає принципу, взятому із конвенції ООН із прав дитини;

3) *усунення дискримінації щодо зайнятості та роду занять.* Виявлено, що наявні нерівності та дискримінація за статеву, расову, етнічною ознакою, а також за іншими ознаками як у суспільстві, так і на ринку праці є важливими факторами, які роблять свій внесок у підвищення ймовірності потрапляння у ситуацію торгівлі людьми для певних груп населення. Окрім того, через обмежувальне міграційне законодавство і політику держави щодо порядку в'їзду у країну, проживання і зайнятості жертви торгівлі людьми часто стають нелегальними мігрантами, що робить їх ще більш схильними до різних форм дискримінації. Дискримінація грає на руку торговцям людьми і роботодавцям, оскільки в таких умовах трудові мігранти є ще більш уразливими. Це створює специфічні проблеми для держав, які хоч і стурбовані підтриманням цілісності їхніх законів про імміграцію, але одночасно прагнуть захистити вразливих трудящих від дискримінації та експлуатації;

4) *свобода об'єднання та ефективне визнання права на ведення колективних переговорів*. Жертви торгівлі людьми зазвичай неспроможні здійснити своє право на свободу об'єднання або право на переговори між роботодавцями і профспілками про умови праці, оскільки вони можуть опинитись у ситуаціях, коли їхня присутність на території держави перебування нелегальна і нелегальна їхня зайнятість. За таких обставин не існує ефективної свободи об'єднання чи переговорів між роботодавцями і профспілками про умови праці, оскільки навіть якщо працівник спробує здійснити таке право, торговець чи роботодавець може донести на жертву владі, і такій особі загрожуватиме депортація.

Торгівля людьми - це глобальна проблема, яка зачіпає життя мільйонів людей практично у будь-якій країні світу і яка позбавляє їх людської гідності. Будучи одним із найбільш ганебних злочинів у світі, торгівля людьми вводить в оману і перетворює у жертв жінок, чоловіків і дітей із усіх куточків світу і щодня змушує їх бути об'єктом експлуатації. Хоча найвідомішою формою торгівлі людьми є сексуальна експлуатація, сотні тисяч жертв стають також об'єктом торгівлі для цілей примусової праці, підневільної роботи як домашня прислуга, дитячого жебрацтва або вилучення органів. ООН та МОП мають значний вплив на протидію торгівлі людьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/our-work/protect-human-rights> (дата звернення: 27.11.2021).
2. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами: Конвенції Організації Об'єднаних Націй від 02 грудня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_162#Text (дата звернення: 27.11.2021).
3. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: Протокол Організації Об'єднаних Націй від 15 листопада 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_791 (дата звернення: 27.11.2021).
4. International Labour Organization. URL: <https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang-en/index.htm> (дата звернення: 27.11.2021).
5. Про ратифікацію Конвенції Міжнародної організації праці №105 про скасування примусової праці: Закон Верховної Ради України від 05 жовтня 2000 р. 2021-III / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2021-14#Text> (дата звернення: 27.11.2021).
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці N 182: Конвенція Міжнародної організації праці від 17 червня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_166#Text (дата звернення: 27.11.2021).
7. Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці: Декларація Міжнародної організації праці від 18 червня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_260#Text (дата звернення: 27.11.2021).